

Зміст

1. Індустрія управління активами. Загальний огляд	2
2. Результати діяльності ринку управління активами ICI	3
2.1. Кількість КУА та ICI	3
2.2. Регіональний розподіл КУА та ICI	6
2.3. Вартість активів та чистих активів ICI	7
2.4. Чистий притік/відтік капіталу у відкритих ICI	10
2.5. Інвестори ICI	13
2.6. Структура активів ICI	15
2.7. Доходність ICI та інших напрямків інвестування	18
3. Резюме	20

1. Індустрія управління активами. Загальний огляд

Кількість учасників ринку

Компанії з управління активами (КУА)

У 4-му кварталі 2020 року загальна кількість **компаній з управління активами** зросла на три і становила **303**, тобто на десять більше, ніж на початку року.

Протягом січня-грудня було створено 16 нових КУА, у тому числі 5 – за останній квартал.

279 КУА мали в управлінні від одного до 61-го фонду, а майже 99% таких КУА управляли принаймні одним венчурним ІСІ.

Інститути спільного інвестування (ІСІ)

У 4-му кварталі 2020 року було зареєстровано 65 нових ІСІ, а за весь рік – 221, тобто на 71% більше, ніж за 2019-й.

Кількість **ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів (сформованих)**, зростала 13-й квартал поспіль і на кінець 2020 року становила **1478** (+2.4% за 4-й квартал та +11.5% за весь рік).

Недержавні пенсійні фонди (НПФ)

Кількість **НПФ в управлінні** станом на 31.12.2020 року залишалася на рівні **59** (без урахування корпоративного фонду НБУ), у тому числі 47 відкритих, 6 корпоративних та 6 професійних. Всього активами НПФ управляли 34 КУА.

Страхові компанії (СК)

Кількість **СК, що передали свої активи в управління КУА**, та кількість КУА, що надавали такі послуги, упродовж 2020 року не змінювалася: станом на 31.12.2020 **одна** така компанія управляла активами **двох** СК.

Активи в управлінні та ВЧА

Усі інституційні інвестори

Сукупні активи в управлінні КУА зросли на 6.1% за 4-й квартал і станом на 31.12.2020 року сягнули **424 723 млн грн.** Таким чином, за весь 2020 рік вони збільшилися на **19.6%**.

Інститути спільного інвестування (ІСІ)

Загальні активи усіх ІСІ в управлінні, включно з тими, які ще не досягли нормативу, у 4-му кварталі 2020 року також зросли на 6.1% і на **19.6%** за весь рік, до **422 594 млн грн.**

Активи діючих ІСІ, що досягли нормативу мінімального обсягу активів (сформованих), станом на 31.12.2020 дорівнювали **414 193 млн грн.** За 4-й квартал 2020 року вони зросли на 5.0%, а за весь рік – на **22.1%**.

При цьому активи найбільшого сектору – венчурних фондів – за 2020 рік зросли на 23%. Проте найбільший відносний приріст у цьому році мали відкриті ІСІ: +43%.

Сукупний чистий рух капіталу у відкритих ІСІ у 4-му кварталі 2020 року був позитивним учетверте поспіль і становив **3.9 млн грн.** Річний чистий притік до сектору був найбільшим з 2010 року за підсумками 2020-го: **+18.0 млн грн.**

Вартість чистих активів усіх сформованих ІСІ станом на 31.12.2020 сягнула **322 029 млн грн.** У 4-му кварталі вона зросла на 4.0%, а за весь 2020 рік – на **23.3%**.

Недержавні пенсійні фонди (НПФ)

Активи НПФ в управлінні КУА у 4-му кварталі 2020 року сповільнили зростання до 0.6%, а за весь рік – прискорили до 20.0%. Станом на 31.12.2020 вони досягли **1 924 млн грн.**

Страхові компанії (СК)

Активи СК в управлінні КУА зросли на 5.4% за 4-й квартал, а за весь 2020 рік – на 76.6%. Станом на 31.12.2020 ці активи становили **171 млн грн.**

2. Результати діяльності ринку управління активами ІСІ

2.1. Кількість КУА та ІСІ

Кількість **компаній з управління активами** упродовж 2020 року переважно зростала та у 4-му кварталі збільшилася на три. На кінець грудня КУА було **303** – на десять більше, ніж на початку року (рис. 1). Протягом січня-грудня було створено 16 нових КУА (після 5-ти у 2019-му), у тому числі 5 – за останній квартал.

Компаній, що мали фонди в управлінні, на кінець 2020 року було 279 (рік тому – 278). Вони управляли від одного до 61-го фонду (рік тому – до 57-ми фондів), а майже 99% від усіх таких КУА мали в управлінні принаймні один венчурний ІСІ.

Упродовж жовтня-грудня 2020 року було зареєстровано **65 нових ІСІ** (після 66-ти у липні-

вересні та 47-ми рік тому). За весь 2020 рік створено 221 ІСІ, тобто на 71% більше, ніж за 2019-й.

Кількість **ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів (сформованих)**, зростала 13-й квартал поспіль і на кінець 2020 року становила **1478**, тобто збільшилася на 2.4% за 4-й квартал (після +3.3% за 3-й) та +11.5% за весь рік (після +8.0% у 2019-му).

Протягом жовтня-грудня 2020 року такими, що відбулися, було визнано 75 ІСІ (після 58-ми у липні-вересні). За весь рік нормативів досягли 216 ІСІ, у т. ч. 210 – венчурних (після 134-х та 132-х відповідно у 2019 році).

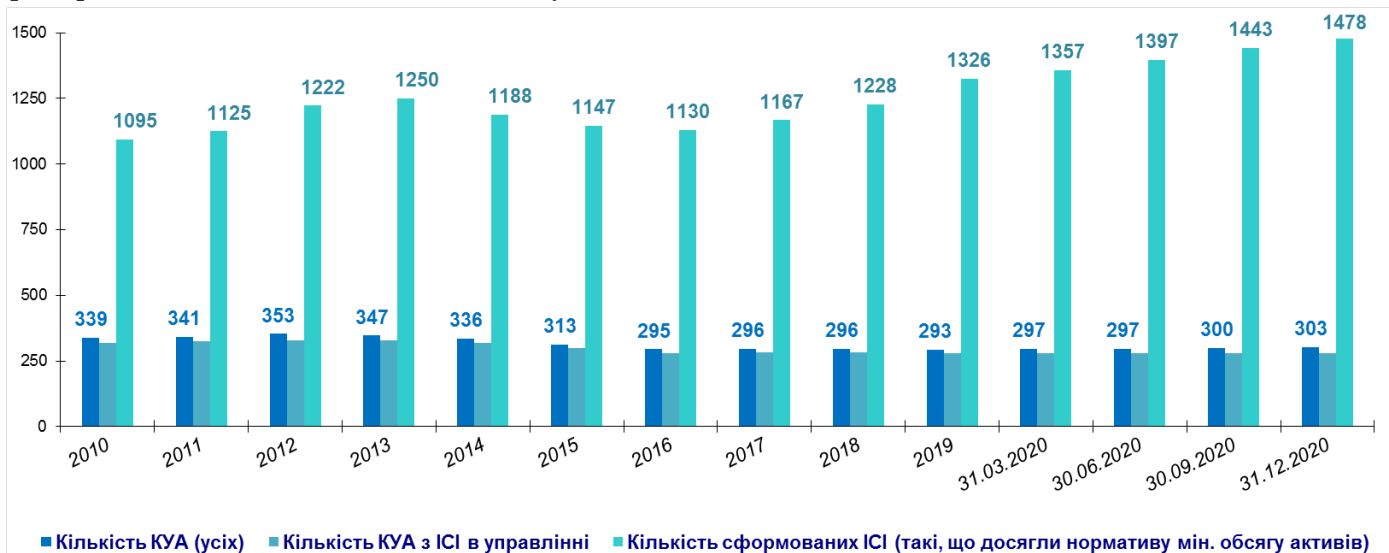

Рис. 1. Динаміка кількості КУА та ІСІ у 2010-2019 рр. та у 1-4-му кв. 2020 року

Із 75 нових сформованих протягом 4-го кварталу 2020 року фондів, які перебували в управлінні КУА, 72 були **венчурними ІСІ**, а 68 – КІФ (із них 65 – венчурні).

З урахуванням фондів, що вийшли з ринку протягом кварталу, кількість сформованих діючих фондів серед венчурних КІФ зросла на 49 (+8.3%), тоді як венчурних ПІФ – зменшилася на 12 (-1.6%, табл. 1). За весь 2020 рік венчурних КІФ стало більше на 174 (+37.7%, після +27.3%) у 2019-му), а ПІФ – менше на 19 (-2.6%, після +0.4%).

Врешті, вага венчурних ПІФ серед усіх ІСІ продовжувала знижуватися шостий рік поспіль і впала

із 56.2% на початку 2020 року до 49.1% у грудні. Проте частка венчурних фондів у цілому – зростала й далі: з 91.0% у грудні 2019 року – до 92.2% у грудні 2020-го (рис. 2). На 31.12.2020 венчурних ІСІ всього було 1362 (+2.8% за 4-й квартал та +12.8% за рік – після +9.2% у 2019-му).

У секторі **закритих недиверсифікованих ПІФ (крім венчурних)** у 4-му кварталі 2020 року фондів поменшало на один (-4.0%), а за весь рік – на три (-11.1%). Також, серед **відкритих ПІФ** у цьому кварталі завершили ліквідацію два фонди, що й стало підсумком для сектору за 2020 рік (-16.7%).

Водночас, протягом жовтня-грудня з'явився новий закритий кваліфікаційний КІФ, що збільшило загальну кількість діючих фондів цього типу й виду на чверть за квартал та у 2.5 раза за 2020 рік – до п'яти.

Кількість ІСІ, які ще не досягли нормативу мінімального розміру активів, тобто пайових фондів серед усіх ІСІ в управлінні КУА, зменшилася із 60-ти у вересні до 55-ти у грудні, а їхня частка від усіх ІСІ в управлінні – із 4.0% до 3.6% (з початку року – зросла з 3.5%). Таким чином, пул для подальшого кількісного зростання індустрії з точки зору сформованих ПФ в останні місяці 2020 року дещо звузився, однак вона

вже тривалий час зростала практично лише за рахунок нових КІФ, що виходять на ринок і досягають нормативу мінімального обсягу активів одночасно, під час державної реєстрації.

У процесі ліквідації, за даними УАІБ, на кінець 2020 року загалом залишалися або розпочали його 75 фондів (5.1% від усіх визнаних і діючих ІСІ, після 6.1% на початку року). Серед них були: один відкритий, три інтервальних і три закритих диверсифікованих ПФ, 5 закритих недиверсифікованих ПФ і три таких же КІФ, 59 венчурних ПФ та один КІФ.

Таблиця 1. Динаміка кількості ІСІ, що досягли нормативів, за типами, видами та правовими формами фондів у 2020 році

Дата / Період	Всього	ПІФ*									КІФ*		
		ВД*	ВС*	ІД*	ІС*	ЗД*	ЗН*	ЗС*	ЗК*	ЗВ*	ЗН*	ЗК*	ЗВ*
31.12.2019	1326	12	7	17	3	3	27	1	2	745	45	2	462
31.03.2020	1357	12	7	17	3	3	27	1	2	747	46	2	490
30.06.2020	1397	12	7	17	3	3	26	1	2	743	45	4	534
30.09.2020	1443	12	7	17	3	3	25	1	2	738	44	4	587
31.12.2020	1478	10	7	17	3	3	24	1	2	726	44	5	636
Зміна за 4-й квартал 2020 року	35	-2	0	0	0	0	-1	0	0	-12	0	1	49
	2.4%	-16.7%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-4.0%	0.0%	0.0%	-1.6%	0.0%	25.0%	8.3%
Зміна з початку 2020 року (за рік)	152	-2	0	0	0	0	-3	0	0	-19	-1	3	174
	11.5%	-16.7%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-11.1%	0.0%	0.0%	-2.6%	-2.2%	150.0%	37.7%

* ВД – відкриті диверсифіковані ІСІ, ВС – відкриті спеціалізовані, ІД – інтервальні диверсифіковані, ІС – інтервальні спеціалізовані, ЗД – закриті диверсифіковані, ЗН – закриті недиверсифіковані невенчурні, ЗС – закриті спеціалізовані, ЗК – закриті кваліфікаційні, ЗВ – закриті недиверсифіковані венчурні ІСІ.

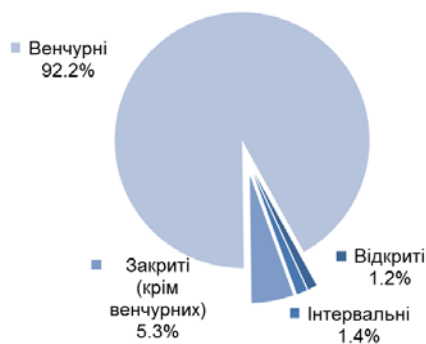

Рис. 2. ІСІ, що досягли нормативів, за типами фондів станом на 31.12.2020 р.

ІСІ з публічною емісією (розміщенням) у 4-му кварталі 2020 року поменшало на два відкриті диверсифіковані фонди (-16.7%), до 76-ти (-6.2% за 2020 рік, після -9.0% у 2019-му, табл. 2).

Кількість КУА, що управляють ІСІ з публічним розміщенням, у 2020 році зменшилася з 34-ти до 32-х, а у секторі відкритих ІСІ, зокрема, – з 11-ти до 10-ти (без урахування КУА фонду, що ліквідується, – 9).

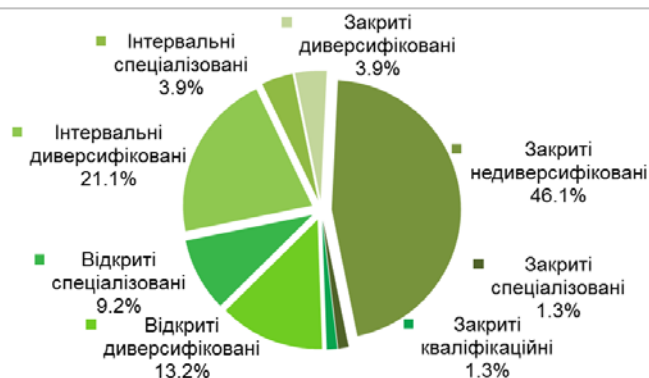

Рис. 3. ІСІ з публічною емісією станом на 31.12.2020 р.

Таблиця 2. Динаміка кількості ІСІ з публічним розміщенням у 2020 році

Тип та вид ІСІ	Всього	Відкриті			Інтервальні			Закриті				
		Д*	С*	Всього	Д*	С*	Всього	Д*	Н*	К*	С*	Всього
31.12.2019	81	12	7	19	16	3	19	3	38	1	1	43
31.03.2020	83	12	7	19	16	3	19	3	40	1	1	45
30.06.2020	82	12	7	19	16	3	19	3	39	1	1	44
30.09.2020	78	12	7	19	16	3	19	3	35	1	1	40
31.12.2020	76	10	7	17	16	3	19	3	35	1	1	40
Зміна за 4-й квартал 2020 року	-2	-2	0	-2	0	0	0	0	0	0	0	0
	-2.6%	-16.7%	0.0%	-10.5%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Зміна з початку 2020 року (за рік)	-5	-2	0	-2	0	0	0	0	-3	0	0	-3
	-6.2%	-16.7%	0.0%	-10.5%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-7.9%	-	0.0%	-7.0%

* Д - диверсифіковані, С - спеціалізовані, Н - недиверсифіковані, К - кваліфікаційні.

Диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією, що подали звіти за 4-й квартал 2020 року, було 32, як і у вересні, та на один менше, ніж на початку року (табл. 3).

До **фондів акцій**, згідно з класифікацією на основі структури активів¹, на кінець грудня було віднесено один відкритий ІСІ, що належав до цього класу й у вересні. Він мав частку 3.1% усіх диверсифікованих і спеціалізованих ІСІ з публічним розміщенням (рис. 4) – після 18.2% у цього класу на початку 2020 року.

Фондами облігацій у грудні були два з трьох ІСІ, які було віднесено до цього класу у вересні, – обидва відкриті. Разом вони становили 6.3% усіх диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією (на початку року – 9.1%).

Фондів змішаних інвестицій у грудні 2020-го було 26, а їхній склад поповнився двома фондами, що належали до класу фондів акцій та одним – облігацій – у вересні. На 31.12.2020 до змішаних фондів віднесено 11 відкритих, 9 інтервальних та 6 закритих ІСІ. Частка цього класу в усіх диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічним розміщенням становила 81.3% (після 69.7% на початку року).

До «інших» фондів на кінець грудня 2020 року належали два відкритих та один інтервальний ІСІ, які були тут і у вересні, а один із них було віднесено до цього класу й рік тому.

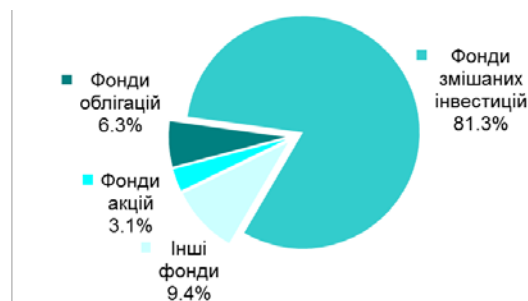

Рис. 4. Диверсифіковані ІСІ з публічною емісією за класами фондів станом на 31.12.2020 р.

Таблиця 3. Динаміка диверсифікованих ІСІ з публічною емісією за класами фондів у 2020 році

Дата / Період	Всього	Фонди акцій	Фонди облігацій	Фонди змішаних інвестицій*	Інші фонди
31.12.2019	33	6	3	23	1
31.03.2020	33	4	5	20	4
30.06.2020	33	4	5	20	4
30.09.2020	32	3	3	1	25
31.12.2020	32	1	2	26	3
Зміна за 4-й квартал 2020 року	0	-2	-1	25	-22
	0.0%	-66.7%	-33.3%	2500.0%	-88.0%
Зміна з початку 2020 року (за рік)	-1	-5	-1	3	2
	-3.0%	-83.3%	-33.3%	13.0%	200.0%

* Мають в акції, і облігації, і грошові кошти у своїх портфелях.

¹ Див. Ренкінги «ІСІ (диверсифіковані публічні) - за класами фондів» та Методику ренкінгування КУА та ІСІ за результатами їхньої діяльності на сайті УАІБ: <http://www.uaib.com.ua>.

2.2. Регіональний розподіл КУА та ІСІ

У Києві та столичному регіоні у 4-му кварталі 2020 року загальна кількість **діючих КУА** зросла на одну і на кінець грудня їх було **214** (рис. 5). При цьому тут було створено чотири нові КУА за цей період. Загалом у ТОП-5 регіонах за чисельністю КУА, окрім Києва, на кінець 2020 року компаній побільшало на дві порівняно з вереснем: по одній в Одеській та у Львівській областях. У решті регіонів-лідерів та в інших областях України кількість КУА не змінилася. Частка регіонів поза ТОП-5 скоротилася з 10.3% до 10.2% за 4-й квартал та з 10.6% із початку 2020 року.

За весь рік кількість київських компаній зросла на 8, після скорочення на чотири за попередній рік. Частка ринку Києва та столичного регіону за цим показником у 2020 році зросла з 70.3% до 70.6%.

Кількість **ІСІ в управлінні** у Києві та області у 4-му кварталі 2020 року зросла на 35, або 3.2% (до 1136 фондів), а загалом по Україні – на 2.7%. Відповідно, вага Києва та регіону за цим показником підвищилася із 73.3% до 73.6% за квартал (рис. 6), що сприяло зростанню і за весь рік – із 72.0%. Частка Дніпра та області, при зменшенні кількості діючих ІСІ в управлінні тут на чотири за 4-й квартал, скоротилася із 6.3% до 5.8% (на початку 2020 року – 6.7%). Вага Харкова зменшилася з 6.2% на початку року до 6.0% у грудні (як і у вересні), адже зростання кількості ІСІ у цьому регіоні було відносно слабшим, ніж по Україні в цілому – на два за останній квартал (+2.2%). У Львівській області за жовтень-грудень 2020 року

фондів побільшало на 6 (+7.0%), що підняло вагу цього регіону за кількістю ІСІ в управлінні за 4-й квартал до рівня Харкова: із 5.7% до 6.0% (на початку року – 5.6%). У регіонах України поза ТОП-5 кількість фондів збільшилася на один у 4-му кварталі (+1.1%), їхня вага понизилася з 5.8% до 5.7% (та з 6.6% на початку року).

У розподілі **активів ІСІ в управлінні** за регіонами у 4-му кварталі 2020 року частка найбільших регіонів зменшилася – переважно за рахунок Києва, де вона скоротилася з 81.0% до 80.2%, хоча обсяг активів в управлінні тут зріс (+4.2%). Натомість, вага Дніпра та області за активами в управлінні підвищилася з 5.6% до 5.7%, завдяки збільшенню активів на 8.2% за квартал, а частка Львова – з 4.9% до 5.0% (+7.4% активів в управлінні). Харків, що відносно найбільше наростив активи в управлінні серед регіонів-лідерів у жовтні-грудні 2020 року (+10.5%), підвищив свою вагу за цим показником із 4.4% до 4.7%. Частка регіонів поза ТОП-5 за активами ІСІ в управлінні у 4-му кварталі 2020 збільшилася з 2.2% до 2.5% (та з 2.4% на початку року) – завдяки зростанню тут обсягу активів на 16.3% за квартал і на 27.2% за рік).

Таким чином, у 4-му кварталі зокрема та 2020 році в цілому, на відміну від 2019-го, відбувалася деяка концентрація індустрії у ТОП-5-областях за кількістю КУА та фондів в управлінні, але за обсягом їхніх активів – тривала «децентралізація» на користь решти менших регіонів.

Рис. 5. Регіональний розподіл кількості КУА станом на 31.12.2020 р.

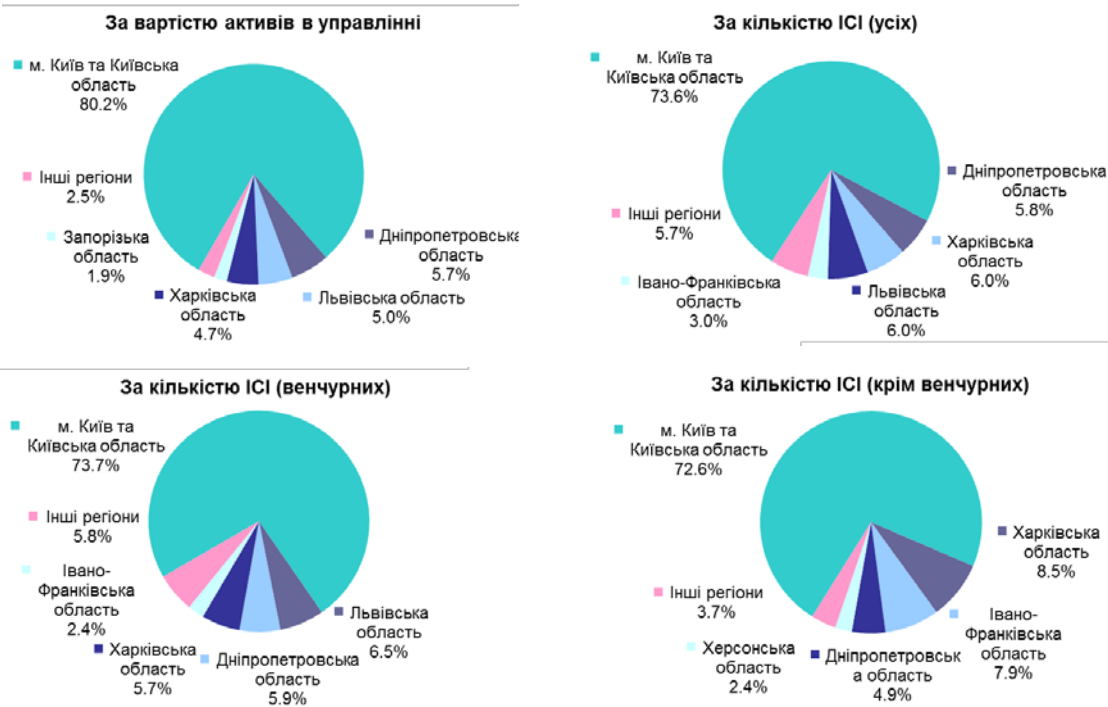

Рис. 6. Регіональний розподіл ІСІ за кількістю та вартістю їхніх активів в управлінні станом на 31.12.2020 р.

2.3. Вартість активів та чистих активів ІСІ

Сукупні загальні активи інституційних інвесторів в управлінні КУА зросли на 6.1% за 4-й квартал, як і за 3-й, і станом на 31.12.2020 року сягнули **424 723 млн грн.** Таким чином, за весь 2020 рік вони збільшилися на 19.6% (+12.8% за 2019-й)².

Активи ІСІ в управлінні, включно з тими, які ще не досягли нормативу мінімального обсягу активів, у 4-му кварталі також зросли на 6.1% і на 19.6% за весь 2020 рік (після +12.8% за попередній), до **422 594 млн грн.**

Сукупні загальні активи діючих ІСІ в управлінні, що досягли нормативів (сформованих), станом на 31.12.2020 становили **414 193 млн грн.** За 4-й квартал вони зросли на 5.0%, а за весь 2020 рік – на 22.1% (після +14.3% за 2019-й). Такі високі темпи раніше спостерігалися ще у 2011-12-му, а за останні 10 років активи сформованих ІСІ зросли на 291%, тобто майже учетверо (рис. 7).

Рис. 7. Динаміка вартості активів та кількості сформованих ІСІ у 2010-2020 рр.

² Тут і далі, де йдеться про річну зміну активів та ВЧА ІСІ в цілому і різних секторів закритих ІСІ, потрібно враховувати незначний вплив депо повнішої звітності, отриманої УАІБ за 2020 рік, у порівнянні з 2019-м на момент

підготовки відповідних річних Оглядів. Це зумовлено тимчасовим перенесенням кінцевих строків подання відповідної звітності у 2020 році за 2019-й в умовах запроваджених карантинних обмежень.

Співвідношення активів ІСІ до ВВП України у 2020 році зросло другий рік поспіль – із 8.5% до 9.9% (рис. 8) – завдяки відносно швидшому зростанню активів фондів у порівнянні з номінальним валовим внутрішнім продуктом (+5.4%).

Співвідношення до активів банків України зросло четвертий рік поспіль і на кінець

2020-го становило 22.7%. За цей рік, однак, приріст був менше 0.1 проц. п, тобто темп росту банківських активів майже дорівнював зростанню ІСІ³. Загалом же протягом 2017-2020 рр. банківські активи зростали у середньому на 9.8% за рік, у той час як активи ІСІ в управлінні – на 15.8%.

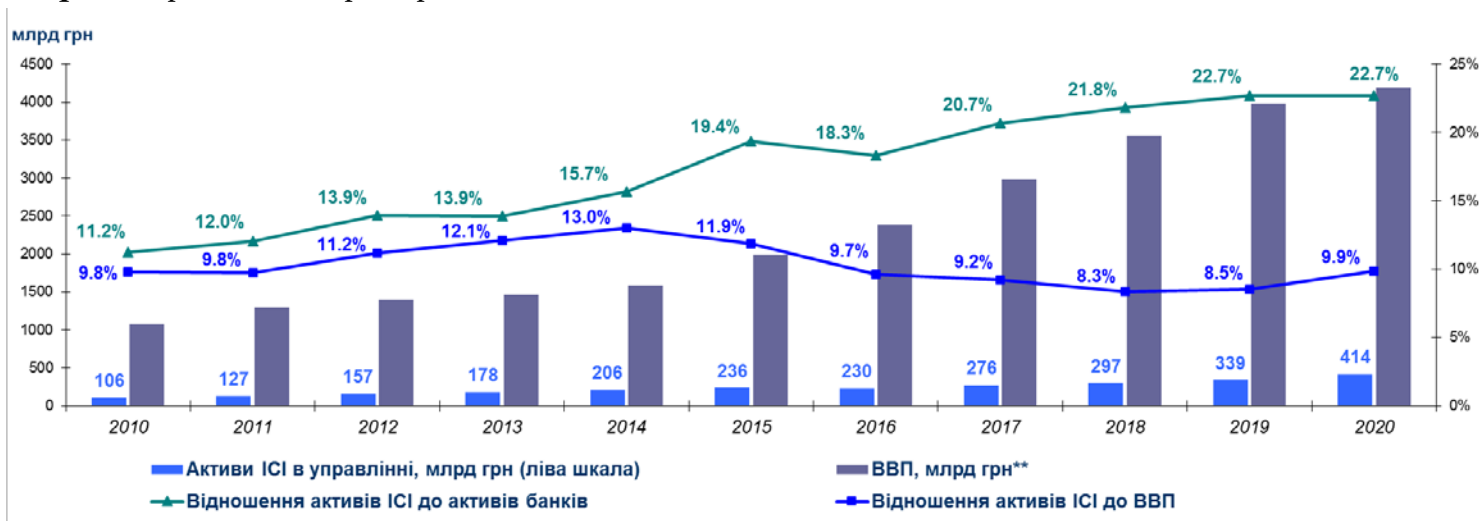

Рис. 8. Динаміка ІСІ на тлі ВВП та банківського сектору України у 2010-20 рр.

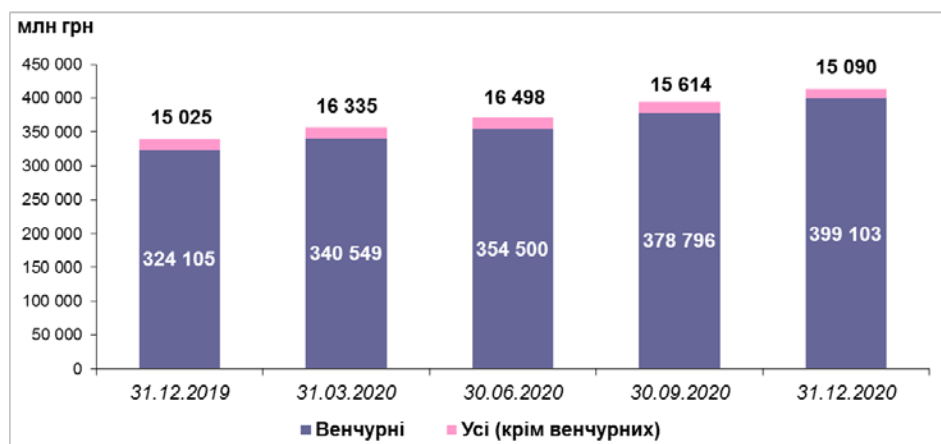

Рис. 9. Динаміка вартості активів ІСІ у 2020 році

Упродовж 2020 року, як і у попередньому, активи визнаних ІСІ у цілому зростали щоквартально, окрім 4-го кварталу для невенчурних ІСІ зокрема (рис. 9). Левову частку абсолютного приросту традиційно забезпечили *венчурні* фонди, чому сприяло прискорене збільшення кількості таких ІСІ. А проте за відносним темпом приросту у 4-му кварталі та у 2020 році вони поступалися *відкритим* ІСІ (за

квартал – також *закритим* із публічним розміщенням, а за рік – також *інтервальним* фондам). Зростанню активів *відкритих* та *інтервальних* фондів у 4-му кварталі і за весь 2020 рік посприяв підйом на фондовому ринку у цей час. Завдяки йому позитивна переоцінка портфелів відкритих фондів забезпечила понад ¾ приросту активів сектору за квартал та майже половину – за рік.

³ Джерела: Державна служба статистики України: <http://ukrstat.gov.ua>, Національний банк України: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>; Дані щодо ІСІ та розрахунки - УАІБ.

Вартість чистих активів сформованих ІСІ, що досягли нормативів, станом на 31.12.2020 сягнула **322 029 млн грн** (табл. 4). У 4-му кварталі вона зросла на 4.0%, а за весь 2020 рік – на 23.3% (після +10.8% у 2019-му).

Отже, зростання прискорилося порівняно з попереднім роком приблизно удвічі, зважаючи на дещо більш повні дані за 2020 рік порівняно з 2019-м, отримані на момент підготовки цих двох Оглядів. На прискорення ВЧА вплинуло й більш жваве створення фондів у 2020 році, згадане детальніше вище.

Таблиця 4. Динаміка ВЧА ІСІ у розрізі типів фондів у 2020 році, млн грн

Фонди	31.12.2019	31.03.2020	30.06.2020	30.09.2020	31.12.2020	Зміна за 4-й квартал 2020	Зміна з початку 2020 року (за рік)
Відкриті	82.6	86.6	90.3	101.3	117.7	16.2%	42.4%
Інтервальні	75.7	84.6	87.9	96.7	100.8	4.2%	33.1%
Закриті (крім венчурних), у т. ч.:	13 505.3	14 724.1	14 857.9	15 045.4	14 449.9	-4.0%	7.0%
з публічною емісією	2 557.9	2 733.2	2 910.2	2 804.0	3 087.8	10.1%	20.7%
з приватною емісією	10 947.3	11 990.9	11 947.7	12 241.4	11 362.1	-7.2%	3.8%
Усі (крім венчурних)	13 663.6	14 895.2	15 036.1	15 243.4	14 668.3	-3.8%	7.4%
Венчурні	247 542.2	259 427.0	274 649.1	294 390.0	307 360.4	4.4%	24.2%
Усі (з венчурними)	261 205.8	274 322.2	289 685.2	309 633.5	322 028.7	4.0%	23.3%

* Діючі ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів (були визнані такими, що відбулися), перебувають в управлінні КУА та надали звітність за відповідний період (на звітну дату).

ВЧА венчурних ІСІ у 4-му кварталі 2020 року зросла на 4.4% (після +7.2% за 3-й), а за весь рік – на 24.2% (після 12.3% у 2019-му). На 31.12.2020 вона становила 307 360 млн грн.

Відкритим ІСІ, яких поменшало на один, до 16-ти, у 2020 році, це не завадило зростати стрімкими темпами: +16.2% ВЧА за 4-й квартал (після +12.2% у 3-му) і +42.4% за весь рік (після -5.4% за 2019-й). Окрім згаданого вище піднесення на фондовому ринку у цей час, значний внесок у зростання чистих активів сектору зробив чистий притік капіталу, що супроводжувався і деяким збільшенням кількості інвесторів. Станом на 31.12.2020 ВЧА відкритих фондів становила 118 млн грн.

Інтервальні ІСІ (ті ж самі 15 фондів упродовж року) також зросли за чистими активами: +4.2% за 4-й квартал (після +27.8% у 3-му) та +33.1% за весь 2020 рік (після -7.1% у 2019-му).

Закриті ІСІ з публічним розміщенням, при деякому скороченні кількості фондів, що відзвітували, за 4-й квартал мали +10.1% ВЧА (після -3.7% за 3-й), а за результатами всього 2020 року – +20.7% (після +3.5% у 2019-му).

Закриті ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних) у 4-му кварталі 2020 року, як і за загальними активами, були єдиним сектором, що зменшився: його чисті активи скоротилися на 7.2% (після +2.5% у 3-му), попри збільшення кількості звітів порівняно з 3-м кварталом. За весь 2020 рік, цей сектор мав приріст ВЧА: 3.8% (після -14.2% у 2019-му).

Врешті, ВЧА усіх закритих ІСІ (крім венчурних) втратила 4.0% за квартал, а її вага в чистих активах ІСІ, крім венчурних, понизилася із 98.7% у вересні до 98.5% на кінець грудня та з 98.8% на початку 2020 року.

Частка секторів відкритих та інтервальних ІСІ упродовж 4-го кварталу зокрема та 2020 року в цілому зросла з 0.6% у кожного до 0.7%-0.8% (рис. 10). Вага закритих фондів із публічним розміщенням упродовж року мала нестабільну динаміку, але у жовтні-грудні й за підсумками всього року вона трималася висхідного тренду попереднього року: із 18.7% ВЧА усіх невенчурних ІСІ на початку січня та 18.4% у вересні вона зросла до 21.1% на кінець грудня.

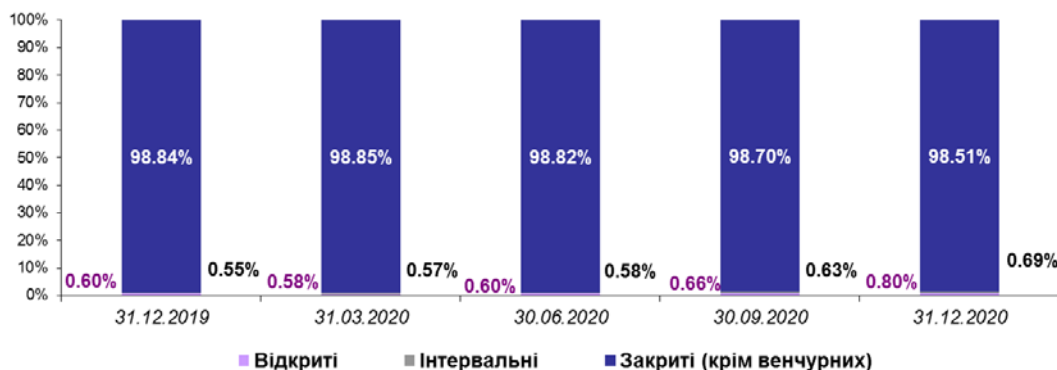

Рис. 10. Динаміка розподілу ВЧА невенчурних ІСІ за типами фондів у 2020 році

Венчурні ІСІ, чисті активи яких у 4-му кварталі та у 2020 році загалом мали дещо більший приріст у порівнянні з рештою секторів, продовжували

збільшувати свою вагу у ВЧА усіх ІСІ: із 94.8% на початку року до 95.4% у кінці (рис. 11).

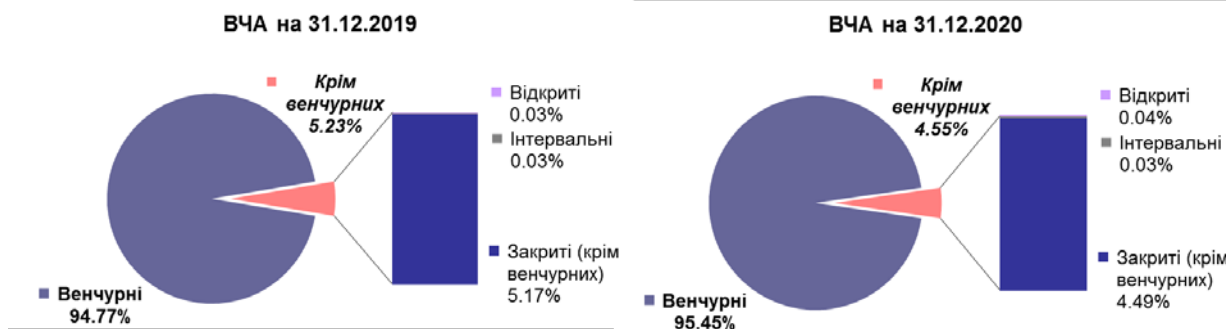

Рис. 11. Розподіл ВЧА ІСІ за типами фондів станом на 31.12.2020 р.

2.4. Чистий притік/відтік капіталу у відкритих ІСІ

У 2020 році рух капіталу в українських відкритих ІСІ посилювався і був суттєвим чинником зростання сектору.

Продажі цінних паперів фондів інвесторам переважали викуп у 10 місяцях із 12-ти (минулого року – навпаки). У тому числі це було характерно для жовтня-грудня, хоча чистий притік тоді спадав щомісяця (рис. 12). При цьому основні продажі (74.4% квартального показника) припали на жовтень, коли індекс українських акцій УБ ще тримався бічного тренду, після чого його стрімке зростання у листопаді-грудні супроводжувалося спаданням чистого притоку до відкритих ІСІ щомісяця у 3-4 рази.

Із 16-ти відкритих ІСІ, що подавали звітність упродовж 4-го кварталу, 11 мали певний рух капіталу. Фондів, що мали чистий притік, було чотири (у 3-му кварталі – 5), а їхні сукупні додаткові надходження за 4-й квартал становили 5.9 млн грн (після 10.6

млн грн). Із них 3/4 забезпечив один фонд (у 3-му кварталі він же – 80%).

Фондів, що мали чистий відтік, було 7 (як і у 3-му кварталі), а їхні сукупні чисті втрати від виходу інвесторів за 4-й квартал становили майже 2 млн грн (після 1.8 млн грн). Із них 2/3 спричинив негативний рух капіталу в одному фонді (у 3-му кварталі – інший фонд дав більше половини відтоку).

Упродовж 4-го кварталу 2020 року кількість фондів із чистим відтоком коливалася від 5-ти у жовтні до 3-4-х – у листопаді-грудні, а фондів із чистим притоком – від 4-х у жовтні до двох у листопаді-грудні.

Додаткові вкладення у відкриті фонди у 4-му кварталі 2020 року здійснювали, переважно, роздрібні інвестори-резиденти, кількість яких у секторі суттєво збільшилася у цей період.

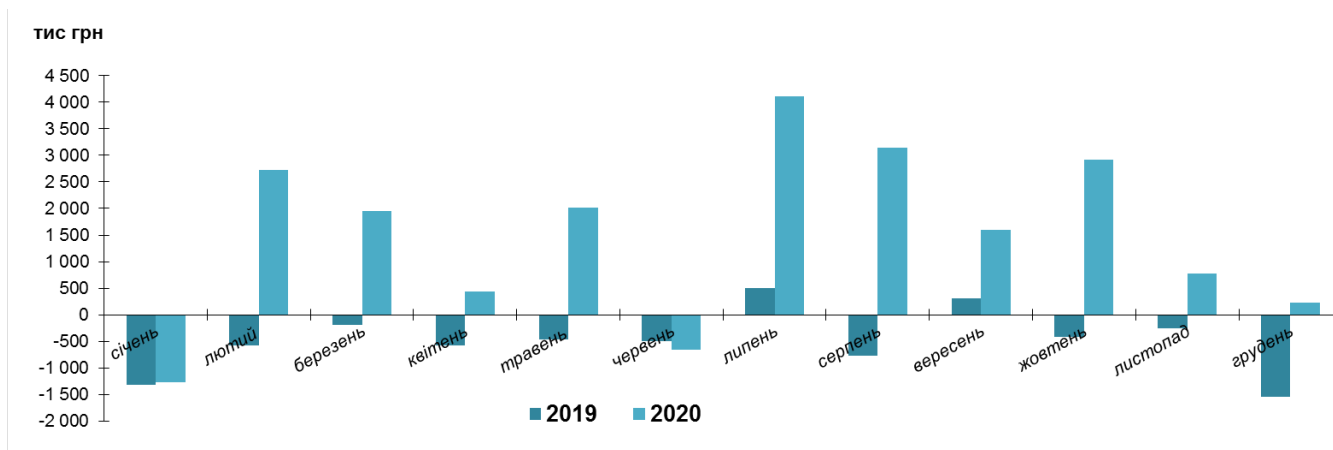

Рис. 12. Щомісячний чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2019-20 рр. (за щоденними даними)

Сукупний чистий рух капіталу у відкритих ІСІ у 4-му кварталі 2019 року був позитивним учетверте поспіль і становив **3.9 млн грн** (після +8.8 млн грн у 3-му, рис. 13).

Це сприяло найбільшому з 2010 року **річному чистому притоку** до сектору за підсумками 2020 року: **+18.0 млн грн**, після -5.8 млн грн у 2019-му (рис. 14).

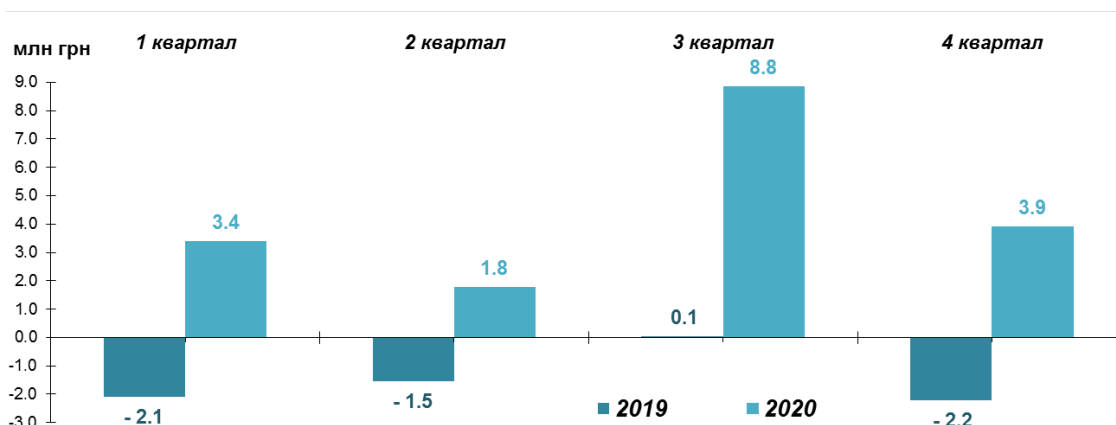

Рис. 13. Чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2019-20 рр., поквартально

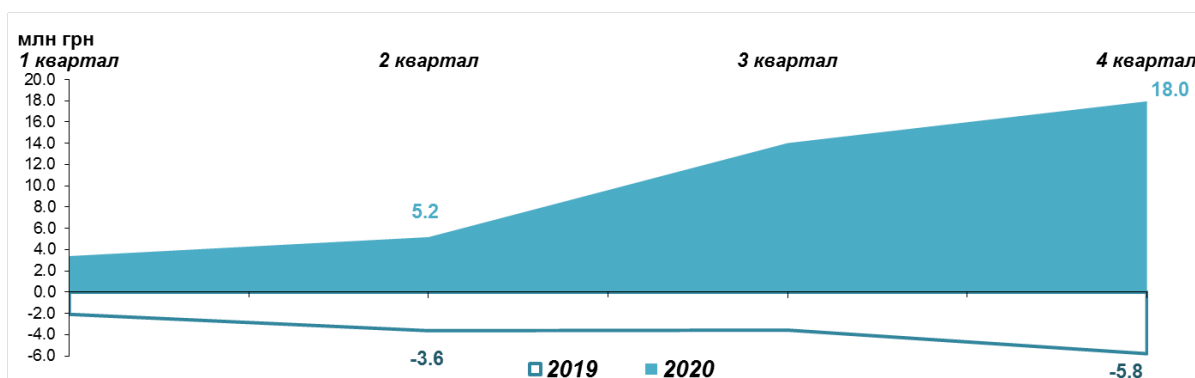

Рис. 14. Чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2019-20 рр., наростаючим підсумком з початку року

Індустрія фондів у ЄС у 2020 році, попри значний вплив пандемії у березні-квітні, також отримувала посилений притік капіталу в обсязі, який

врешті навіть перевищив минулорічний. Вочевидь, після початкового шоку і раптової невизначеності щодо подальшої динаміки ринків, інвестори доволі швидко

змінили своє сприйняття ситуації та поставилися до неї як до тимчасової і не пов'язаної з фундаментальними, системними проблемами у фінансовій галузі. А отже, вони використали кризу як гарну можливість вкласти свої кошти в інструменти за дещо більш вигідною ціною, а крім того, – отримати хоча б мінімальний додатковий дохід або зростання капіталу від своїх інвестицій в умовах ще більшого падіння ринкових ставок (у деяких країнах – іще до кризи негативних) через антикризове додаткове послаблення монетарних політик центральних банків.

Загалом за 4-й квартал 2020 року чистий притік капіталу до індустрії інвестиційних фондів ЄС, за даними EFAMA, становив 290 млрд євро, що було новим історичним максимумом (після +195 млрд євро за 3-й квартал та +190 млрд євро – рік тому)⁴. Порівняно з 2019-м роком, чисті продажі фондів за 2020-й зросли – до 647 млрд євро (із 546-ти).

У UCITS⁵-фондах чистий притік за 4-й квартал 2020 року і в цілому за рік становив близько 3/4 загальних додаткових надходжень до індустрії: 226 млрд євро за жовтень-грудень (після +145 млрд євро у 3-му кварталі та 148 млрд євро – рік тому) і 466 млрд євро за весь 2020 рік (після 394 млрд євро з 2019-й).

Найпопулярнішими із UCITS серед інвесторів у 4-му кварталі були фонди акцій, а у 2020 році в цілому – фонди грошового ринку.

Фонди акцій залучили за жовтень-грудень 2020 року додаткових 122 млрд євро (після +42 млрд євро у 3-му кварталі та +61 млрд євро – рік тому). Вони зафіксували чистий відтік тільки у 1-му кварталі, а за весь 2020 рік мали чисті продажі обсягом 155 млрд євро (у 2019-му – чистий відтік 15 млрд євро).

Фонди грошового ринку, завдяки збереженню непевності інвесторів протягом більшої частини року,

отримали рекордний чистий притік капіталу – 214 млрд євро за 2020 рік (після +85 млрд євро – за попередній). У тому числі за 4-й квартал до них надійшло додаткових 38 млрд євро (після +40 млрд євро за 3-й квартал і -3 млрд євро – рік тому).

А найменш успішним 2020 рік був для «інших» UCITS-фондів, що, як і у 2019-му, мали чистий відтік: -12 та -30 млрд євро відповідно.

В AIF⁶-фондів у 4-му кварталі 2020 року чистий притік прискорився до 64 млрд євро (із +51 млрд євро за 3-й квартал і +42 млрд євро рік тому). За весь 2020 рік вони отримали 180 млрд євро чистих надходжень (у 2019-му – 152 млрд євро).

Найпопулярнішими із AIF серед інвесторів у 4-му кварталі 2020 року були, традиційно, фонди змішаних активів – +22 млрд євро (після -2 млрд євро у 3-му кварталі та +27 рік тому) й «інші» фонди⁷ – +20 млрд євро (після +23 та +38 млрд євро відповідно). За весь 2020 рік перші додатково залучили 25 млрд євро (після +56 млрд євро – у 2019-му), другі – 128 (після +155).

Найменш вдалими серед AIF 2020 рік був для фондів акцій, які втратили 1 млрд євро, хоча у 2019-му відтік із них був значно більшим (-18 млрд євро).

Сукупна ВЧА індустрії фондів у ЄС за 4-й квартал 2020 року зросла на 6.6% (після +2.8% за 3-й), а за весь 2020 рік – на 5.7% (після +16.8% у 2019-му), адже був дещо стримуваний впливом коронакризи на ринки. Станом на 31.12.2020 розмір галузі у ЄС за чистими активами становив 18.8 трлн євро, 62% утримували UCITS – як і на початку року.

Глобальний обсяг активів регульованих відкритих фондів у 2020 році збільшився на 5.8%, до 55.2 трлн євро⁸. У цілому в світі за цей рік такі інвестиційні фонди отримали понад 2.3 трлн євро надходжень (із них 657 млрд євро – у 4-му кварталі), тобто на 14.7% більше, ніж у 2019-му.

⁴ За наявними даними щодо 29-ти країн, асоціації яких є членами EFAMA (24 країни-члени ЄС, у т. ч. Польща (колишній член EFAMA), а також Великобританія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія і Туреччина) – див. [EFAMA Quarterly Statistical Release - Q4 2020 & Full Year 2020](http://www.efama.org) на сайті: <http://www.efama.org>.

⁵ У цьому контексті довгострокові фонди UCITS – усі класи UCITS, окрім фондів грошового ринку. UCITS (Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities) – підприємства з колективного (спільного) інвестування в оборотні цінні папери (такі, що перебувають в обігу на регульованих ринках); є відкритими фондами із публічним розміщенням жорсткими вимогами до складу, якості, ліквідності та структури активів.

Регулюються відповідною Директивою (Directive 2009/65/EC від 13 липня 2009, зі змінами згідно з Directive 2014/91/EU від 23 липня 2014) та іншими пов'язаними актами законодавства ЄС.

⁶ AIF (Alternative Investment Funds) – фонди альтернативних інвестицій; фактично включають усі інші регульовані фонди, що не є UCITS. Компанії, що здійснюють управління такими фондами, регулюються Директивою AIFMD (Directive 2011/61/EU of 8 June 2011).

⁷ Ця категорія AIF включає фонди акцій, облігацій та змішаних активів в Ірландії через відсутність даних про їх розподіл за цими секторами.

⁸ За даними [EFAMA International Statistical Release \(Q4 2020\)](http://www.efama.org).

2.5. Інвестори ІСІ

У 2020 році найбільші інвестори ІСІ – **юридичні особи-резиденти** – збільшили свої сукупні кошти у всіх фондах у цілому на 25.6 млрд грн, або 16.5% (після +5.5% у 2019-му), із них 22.1 млрд грн – тільки за 4-й квартал. А проте їхня частка у чистих активах усіх ІСІ зменшувалася й далі, четвертий рік поспіль, – із 59.3% на початку січня до 56.0% у кінці грудня 2020 року – через динамічніше нарощення вкладень іншими категоріями інвесторів (рис. 15).

За секторами ІСІ, зокрема, у **венчурних** фондах сукупна вартість вкладень місцевих підприємств у 4-му кварталі зросла на 14.1%, а за весь 2020 рік – на 16.8% (після +5.2% у 2019-му). Їхня частка при цьому збільшилася з 52.7% у вересні до 57.7% у грудні (з початку року – зменшилася з 61.4%). В усіх інших секторах за 2020 рік кошти компаній-резидентів також зросли, а за 4-й квартал – в усіх, крім інтервальних ІСІ. У **відкритих** фондах сукупна вартість вкладень цих інвесторів у 4-му кварталі збільшилася на 15.2%, а за весь 2020 рік – на 41.0%, однак їхня вага у секторі опустилася з 10.8% на початку січня та у вересні до 10.7% у грудні.

Фізичні особи-резиденти у 2020 році були не тільки другими найбільшими вкладниками ІСІ, а й

збільшили їх несуттєво менше, ніж місцеві юридичні особи – майже на 22.7 млрд грн (+45.1%). І це попри те, що у 4-му кварталі їхні сукупні кошти в ІСІ зменшилися на 8.9 млрд грн. (-10.9%), що відбулося переважно за рахунок вкладень у венчурних фондах, а також в інших ІСІ закритого типу. Загалом вага цих інвесторів в усіх ІСІ за сукупною ВЧА опустилася з 26.3% у вересні до 22.6% у грудні 2020 року (з початку січня – піднялася з 19.3%).

У **відкритих** фондах ці інвестори мали найбільший абсолютний приріст сукупних вкладень порівняно з іншими учасниками як у 4-му кварталі, так і за весь 2020 рік, а у відносному – вони поступалися тільки іноземцям (через низьку базу для них): +19.4% за жовтень-грудень і +47.1% за цілий рік. Врешті, частка місцевих роздрібних інвесторів у ВЧА сектору збільшилася за 4-й квартал із 78.4% до 80.6% (та з 78.0% на початку року). У **венчурних** ІСІ сукупні кошти цієї категорії інвесторів скоротилися на 11.3% за 4-й квартал, а їхня частка – з 23.7% до 20.2%. За весь 2020 рік вони наростили вкладення у цьому секторі на 55.1% (+40% за 2019-й), що підняло їхню вагу за ВЧА тут із 16.2%. За останні два роки вона зросла майже удвічі.

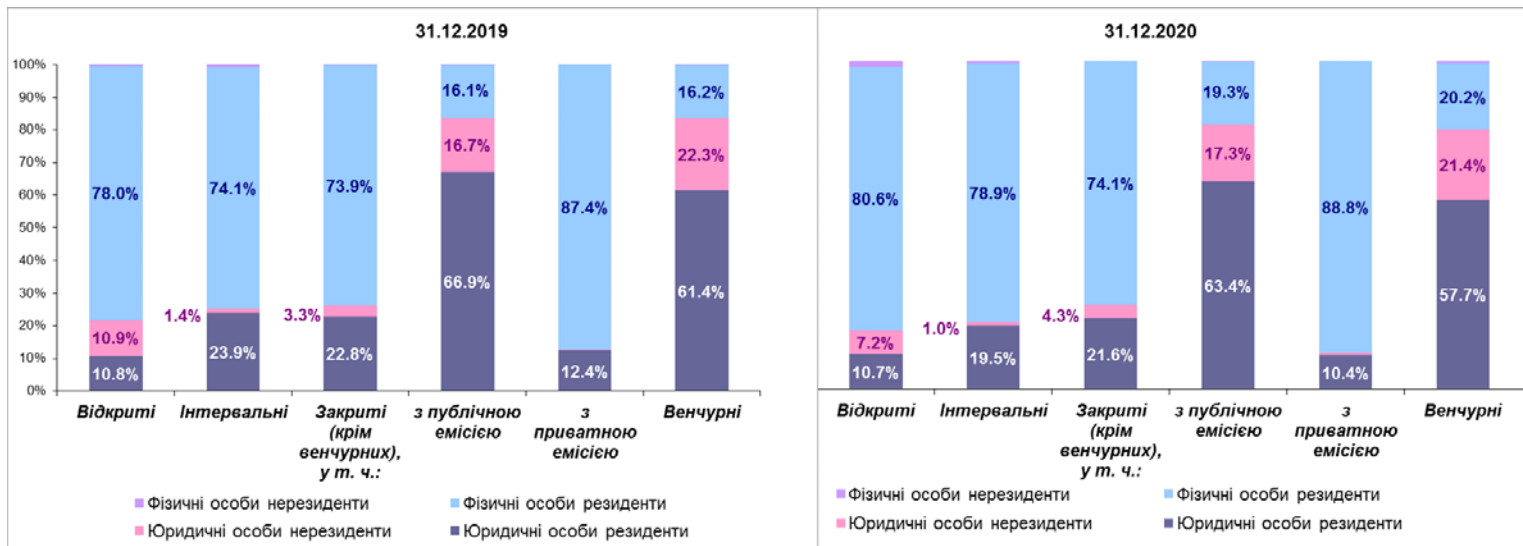

Рис. 15. Вкладення в ІСІ за категоріями інвесторів на початок та кінець 2020 року, частка у ВЧА⁹

Сукупна вартість вкладень **іноземних інвесторів** в ІСІ у 4-му кварталі 2020 року зменшилася у відкритих і закритих, зокрема і венчурних, фондах – та в ІСІ в цілому. Проте за весь

рік вона зросла в усіх секторах: у відкритих та інтервальних ІСІ – за рахунок **фізичних осіб-нерезидентів**, у закритих – **юридичних осіб**.

⁹ Без урахування цінних паперів фондів на пред'явника, що перебувають в обігу.

На кінець 2020 року 96.7% іноземних вкладень в усіх ІСІ в цілому утримували **компанії-нерезиденти** (після 98.5% на початку року). Їхні кошти у відкритих фондах у 4-му кварталі скоротилися на 10.6%, за весь 2020 рік – на 6.5%, а їхня вага – із 10.9% на початку січня й 9.3% у вересні до 7.2% у грудні. Натомість, **роздрібні іноземні інвестори** цих ІСІ наростили свої кошти тут на 19.5% за 4-й квартал і більш ніж у 8.5 раза за весь 2020 рік, із дуже низької бази, що довело їхню частку на кінець року до 1.5% ВЧА відкритих фондів. Водночас, сукупно

частка усіх **нерезидентів** у цьому секторі зменшилася як за квартал, так і за рік: із 11.2% на початку року та 10.8% у вересні до 8.7% у грудні. У венчурних фондах вона зменшилася з 22.4% на початку року та 23.6% у вересні до 22.1% у грудні, а в усіх ІСІ – з 21.4% та 22.6% до 21.3% відповідно.

Кількість інвесторів ІСІ на 31.12.2020 року становила **259 409** (табл. 5). Із них 98.8% були фізичними особами - резидентами України, 96.3% – учасниками інтервальних фондів¹⁰, 0.6% – відкритих, 1.5% – венчурних ІСІ.

Таблиця 5. Інвестори ІСІ за категоріями, кількість та частка у загальній кількості, станом на 31.12.2020 р.

Фонди	Юридичні особи				Фізичні особи				РАЗОМ
	резиденти		нерезиденти		резиденти		нерезиденти		
Відкриті	23	1.37%	2	0.12%	1 647	98.33%	3	0.18%	1 675
Інтервальні	20	0.01%	1	0.00%	249 824	99.98%	19	0.01%	249 864
Закриті (крім венчурних), у т. ч.:	313	7.85%	14	0.35%	3 653	91.60%	8	0.20%	3 988
з публічною емісією:	146	3.89%	9	0.24%	3 595	95.66%	8	0.21%	3 758
з приватною емісією:	167	72.61%	5	2.17%	58	25.22%	0	0.00%	230
Усі (крім венчурних)	356	0.14%	17	0.01%	255 124	99.84%	30	0.01%	255 527
Венчурні	2 388	61.51%	337	8.68%	1 137	29.29%	20	0.52%	3 882
Усі (з венчурними)	2 744	1.06%	354	0.14%	256 261	98.79%	50	0.02%	259 409

Динаміка кількості учасників ІСІ в цілому у 4-му кварталі та за весь 2020 рік, на відміну 2019-го, була позитивною: **+0.1% (+189)** та **+0.2% (+561)** відповідно (після -0.3% у 2019 році).

За секторами фондів, проте, за квартал побільшало інвесторів тільки у **відкритих ІСІ й закритих із публічним розміщенням**, а за весь рік – також в **інтервальних і венчурних ІСІ**.

У **відкритих** фондах учасників на кінець 2020 року було 1 675 (+129, або +8.3% за 4-й квартал і +42, або +2.6 за весь 2020 рік, після -1.0% у 2019-му). Квартальний та річний приріст відбувся майже повністю за рахунок роздрібних інвесторів-резидентів (+124, +8.1% за жовтень-грудень), яких із початку року стало більше на 38 (+2.4% за 2020 рік, після -0.8% за 2019-й), до 1 647.

Кількість учасників **венчурних ІСІ** у 4-му кварталі 2020 року скоротилася на 194 (-4.8%), але за весь рік – зросла на 236 (+6.5%, після -5.5% у 2019-му). На 31.12.2020 у цьому секторі ІСІ їх було 3 882.

Із точки зору внеску різних категорій інвесторів, збільшення загальної кількості інвесторів

ІСІ у 4-му кварталі та в цілому у 2020 році відбулося за рахунок **фізичних осіб-резидентів**, які збільшили свою присутність в ІСІ за 4-й квартал на 0.2% (+500 осіб) і на 0.3% за рік (+703 особи), після -0.1% у 2019-му. У 4-му кварталі їхня кількість зменшилася тільки в **інтервальних фондах** (-10 осіб, -0.004%) і у **закритих із приватним розміщенням** (-7 осіб, -10.8%), а за рік – зросла в усіх 5-ти секторах.

Юридичних осіб-резидентів в ІСІ поменшало за 4-й квартал 2020 року на 303 (-9.9%), у тому числі у **венчурних фондах** – на 292 (-10.9%). За весь 2020 рік їх загалом поменшало на 147 (-5.1%, після -11.9% у 2019-му), а у венчурних ІСІ зокрема – на 136 (-5.4%, після -12.7%), де їхня частка скоротилася з 69% від усіх інвесторів цього сектору на початку 2020 року майже до 61% у грудні. Зросла за цей рік кількість українських компаній - інвесторів тільки у **відкритих** (+3, +15.0%) та в **інтервальних фондах** (+3, +17.6%).

Іноземні компанії та фізичні особи упродовж 2020 року, як і раніше, зберігали незначну кількісну частку в ІСІ в цілому (в межах 0.2%). **Корпоративні інвестори - нерезиденти** у 4-му

¹⁰ Це пов'язано з діяльністю кількох фондів, які з колишніх взаємних фондів було реорганізовано в інтервальні ІСІ та які мають відносно дуже багату дрібних учасників.

кварталі та за весь 2020 рік зменшили свою присутність в ІСІ – як загалом в усіх фондах (-4.8% за квартал і -0.8% за рік), так і зокрема у *венчурних* (-4.5%) і -0.3% відповідно).

Кількість *індивідуальних інвесторів – нерезидентів* у 4-му кварталі й за весь рік зростає, відповідно, на 10 осіб (+25.0%) і на 8 осіб (+19.0%). Вони увійшли до венчурних (+8 осіб за квартал і за рік) та *відкритих ІСІ* (+2 особи).

Врешті, у *венчурних ІСІ* чисельна вага компаній-нерезидентів серед інвесторів ІСІ

понижилася з 9.3% на початку 2020 року до 8.7% у грудні (за 4-й квартал – несуттєво підвищилася через стрімкіше скорочення кількості інвесторів-резидентів). Частка індивідуальних інвесторів тут зросла із близько 0.3% на початку січня й у вересні до понад 0.5% у грудні.

У *відкритих ІСІ* частка усіх іноземних учасників у загальній кількості інвесторів упродовж 2020 року зросла із 0.2% до 0.3%.

2.6. Структура активів ІСІ

У структурі активів ІСІ у 4-му кварталі року та за весь 2020 рік у цілому, на відміну від попереднього, **цінні папери та деривативи** підвищилися у *вазі* в усіх секторах ІСІ за типами фондів, окрім венчурних (табл. 6, рис. 16).

У жовтні-грудні збільшення частки цінних паперів у *відкритих ІСІ* відбулося за рахунок **корпоративних і державних облігацій (ОВДП)**, хоча їхні сукупні вкладення в **акції** також зросли (слабшим темпом). Розширення фондової

складової активів також сталося перш за все завдяки зростанню сукупної вартості інвестицій в ОВДП у секторах *інтервальних ІСІ* та *закритих ІСІ з публічним розміщенням*, а у перших – також в акціях. У *закритих ІСІ з розміщенням* це відбулося завдяки вкладенням в облігації підприємств.

Загальна **сукупна вартість** усіх цінних паперів в активах ІСІ збільшилася як за 4-й квартал, так і за весь 2020 рік в усіх секторах фондів, у тому числі у венчурних.

Таблиця 6. Зміни у структурі агрегованих портфельів ІСІ за типами фондів у 4-му кв. 2020 року

Вид активу / Тип ІСІ / Зміна за квартал	Відкриті		Інтервальні		Закриті - з публ. проп.		Закриті - з прив. проп.		Венчурні	
	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%
Інші активи (у т. ч. ДЗ та КП)	4.13	44.9%	-6.57	-66.6%	3.55	5.8%	-2.98	-3.4%	0.60	0.7%
Нерухомість	-	-	-	-	0.00	2.3%	0.50	52.4%	-0.52	-15.2%
Грошові кошти та банківські депозити	-6.43	-23.4%	-0.54	-5.6%	-10.49	-57.0%	0.14	5.0%	0.06	3.1%
Банківські метали	-0.16	-13.3%	-	-	0.01	17.8%	-	-	0.00	-4.7%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	1.18	3.8%	11.57	23.4%	7.06	72.9%	-0.02	-98.6%	0.64	494.6%
Облігації місцевих позик	-0.21	-0.14	-	-	0.09	0.23	0.00	-0.01	0.00	-0.06
Акції	-0.40	-1.5%	0.61	2.4%	-0.24	-2.8%	0.43	7.5%	-0.14	-5.3%
Облігації підприємств	1.89	84.8%	-0.20	-28.2%	0.01	0.4%	2.07	97.1%	-0.09	-2.8%
Векселі	-	-	-	-	-	-	0.01	7.4%	-0.72	-32.7%
Інші ЦП та деривативи	-	-	-4.87	-100.0%	0.01	-	-0.15	-0.57	0.17	22.3%
Цінні папери та деривативи	2.46	4.0%	7.11	8.8%	6.92	33.8%	2.35	27.5%	-0.15	-1.6%

Станом на 31.12.2020 інструменти ринків капіталу посилити свою роль ключової складової активів *відкритих та інтервальних ІСІ* (майже 65% та 88% відповідно), причому, якщо у перших на лідерську позицію у 2020 році вийшли ОВДП, практично помінявшись місцями з акціями, то в других державні облігації утримували найбільшу

частку ще з минулого року і довели її до понад 60% (рис. 16).

У *закритих ІСІ з публічним розміщенням* вага цінних паперів і деривативів зросла з 16% на початку 2020 року до понад 27% у грудні, а основна роль ОВДП у цьому була протилежним трендом до 2019 року. Загалом в активах усіх *закритих ІСІ (крім венчурних)*

з обома способами розміщення частка фондових інструментів за 2020 рік переломила дворічний тренд і збільшилася 11.2% до 14.5%. Цьому сприяло нарощення сукупних вкладень у державні й корпоративні та – меншою мірою – в муніципальні облігації і в акції.

Активи *венчурних* ІСІ у цінних паперах і деривативах у 2020 році продовжували зростати другий рік поспіль і збільшилися, зокрема і в 4-му кварталі. Однак вони поступалися темпами грошовим коштам та «іншим» активам, тому їхня вага продовжувала знижуватися: із 10.2% на початку січня до 9.1% у грудні.

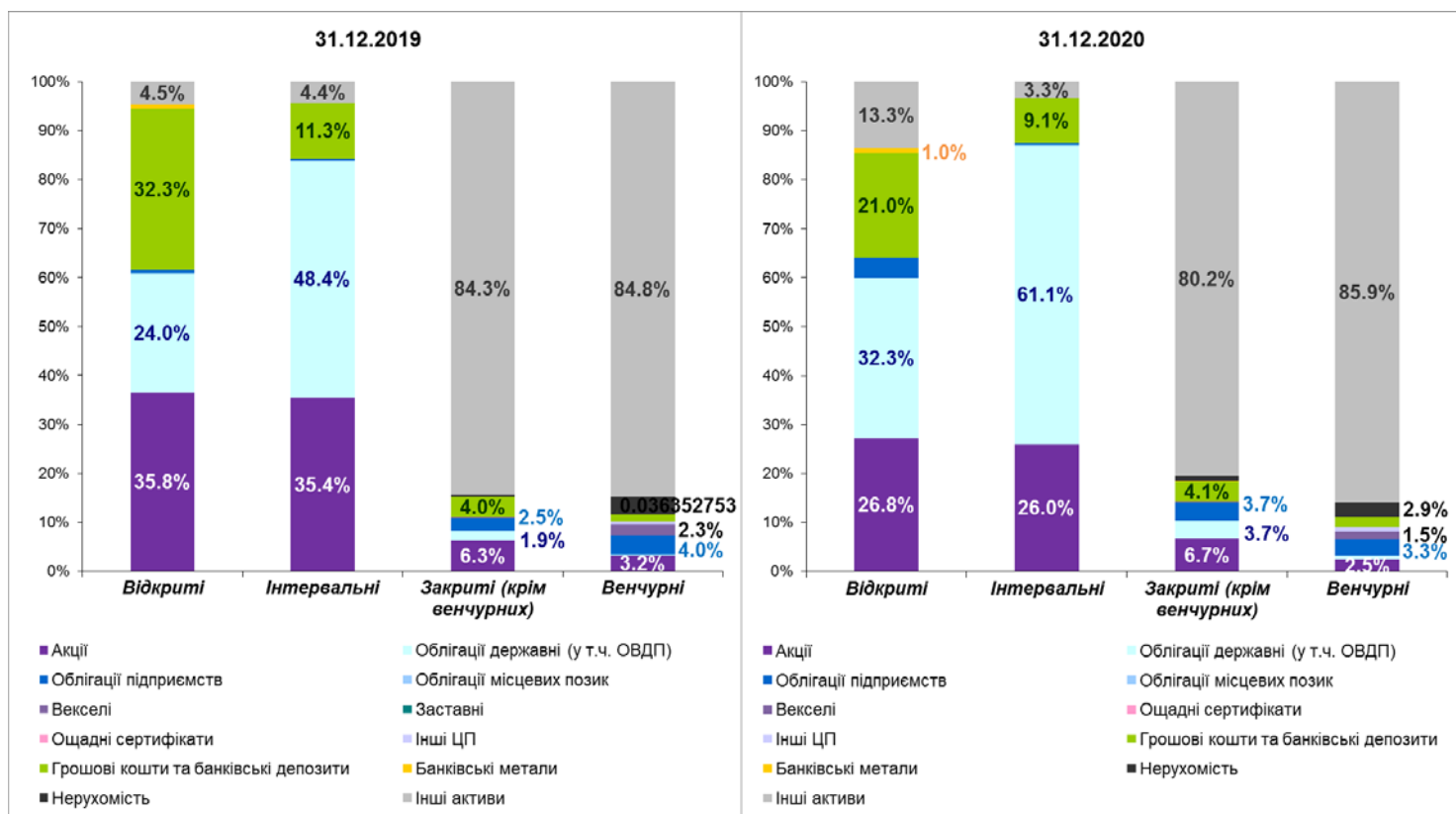

Рис. 16. Структура активів ІСІ за типами фондів на початок та кінець 2020 року

Державні облігації (ОВДП), на тлі турбулентності на фондовому ринку і в економіці, що спричинила підвищення ставок за державними запозиченнями з весни 2020 року, були одним із найпопулярніших інструментів серед управляючих активами ІСІ, особливо – з публічним розміщенням. Вага ОВДП в активах *відкритих* фондів за рік зросла з 24.0% до 32.3% – при нарощенні вкладень у них майже удвічі. В *інтервальних* ІСІ пакет ОВДП загалом збільшився на 67.4%, що, разом зі скороченням вкладень в акції, збільшило його частку із 48.4% на початку року до 61.1% у грудні. У *закритих фондах із публічним розміщенням* вона підскочила з 7.4% до 16.7% при збільшенні сукупної вартості пакета цих інструментів тут у 2.3 рази за 2020 рік (після скорочення на третину у 2019-му).

Акції на кінець 2020 становили понад чверть активів *відкритих* та *інтервальних* фондів і, відповідно, були другим найбільш проінвестованим класом їхніх активів – як і для *закритих фондів із публічним розміщенням*, де їхня частка зросла за рік із 7.9% до 8.3%. У *відкритих* фондах, де у 2020 році пакет акцій збільшився тільки на 7.2%, на тлі зростання усіх активів разом на 43%, його вага у них падала вже другий рік поспіль – із 35.8% до 26.8%.

Грошові кошти на поточних і депозитних рахунках ІСІ у банках у 2020 році загалом і у 4-му кварталі зокрема, збільшилися в активах ІСІ в цілому, їхня частка також зросла. За секторами за типами фондів, однак, сукупна вартість і вага готівки і депозитів зросли за рік тільки у закритих ІСІ, зокрема і у венчурних. У *відкритих* фондах, де вони скоротилися за рік на 6.9%, їхня вага опустилася з

32.3% до 21.0%. В інтервальних фондах, де вони втратили 7.0% на тлі +32.7% для усіх активів сектору в цілому, їхня частка зменшилася з 11.3% до 9.1%.

«Інші» активи¹¹ у 2020 році залишалися найбільшою складовою активів венчурних та інших фондів закритого типу. У венчурних ІСІ ці активи збільшилися на 68 млрд грн, або майже на чверть, що підштовхнуло їхню вагу далі нагору із 84.8% до 85.9% за рік. На кінець грудня вони становили 343 млрд грн.

У закритих ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних) «інші» активи скоротилися за 2020 рік, як і за 2019-й, – 3.5%, а їхня вага тут впала з 87.2% на початку року до 84.7% у грудні.

Сукупна вартість нерухомості у венчурних фондах у 2020 році зменшилася на 1.6% (після +28.4% у 2019-му), що посилює зниження її ваги, на тлі загального зростання активів сектору, із 3.6% до 2.9%.

Портфель цінних паперів та деривативів усіх ІСІ разом у 2020 році збільшився на 3.7 млрд грн (+10.5%, після +8.3% у 2019-му), у тому числі у 4-му кварталі – на 1.7 млрд грн (+4.7%). Станом на 31.12.2020 він коштував **38 551 млн грн** (табл. 7).

Корпоративні облигації збільшилися у сукупній вартості другий рік поспіль: +2.7% за 2020-й,

після +65.8% за 2019-й. Проте, це не завадило зниженню ваги цього найпопулярнішого інструменту у фінансовому портфелі ІСІ з 38.1% на початку 2020 року до 35.4% у грудні. Сукупний пакет ОВДП за цей рік зріс у 5 разів (після -1.7% у 2019-му), до 3.7 млрд грн, а його частка у зведеному портфелі ІСІ – з 2.1% до 9.6%.

Пакет акцій в ІСІ загалом зменшувався третій рік поспіль (-1.4% за 2020 рік, після -9.9% у 2019-му), але зберігав другу позицію у фінансовому портфелі фондів (29.1%). А найбільше в абсолютному та відносному виразах скоротилася у 2020 році сукупна вартість векселів (-22.2%, після -17.3% у 2019-му), але вони утрималися на третій позиції з часткою 15.4%.

Муниципальні облигації, що були присутні на кінець 2020 року в активах усіх секторів ІСІ, окрім інтервальних, за рік збільшилися у сукупній вартості загалом більш ніж у 20 разів, із низької бази, що розширило їхню частку у зведеному портфелі до 0.6%.

Пакет деривативів у портфелі ІСІ 2020 році зріс більш ніж удвічі, на кінець грудня вже несуттєво випереджаючи державні облигації у власності ІСІ: його частка у зведеному фінансовому портфелі фондів зросла за рік із 5.3% до 9.9%.

Таблиця 7. Портфель цінних паперів та деривативів ІСІ, станом на 31.12.2020 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн грн		Зміна за 2020 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2019	31.12.2020	млн грн	%	31.12.2019	31.12.2020
Облігації підприємств	13 289.6	13 650.5	360.8	2.7%	38.1%	35.4%
Акції	11 395.5	11 233.7	-161.8	-1.4%	32.7%	29.1%
Векселі	7 609.4	5 922.5	-1 686.9	-22.2%	21.8%	15.4%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	744.0	3 706.0	2 962.0	398.1%	2.1%	9.6%
Облігації місцевих позик	11.6	238.5	226.9	1959.2%	0.0%	0.6%
Інші ЦП та деривативи	1 839.5	3 799.5	1 960.0	106.5%	5.3%	9.9%
Всього	34 889.6	38 550.6	3 661.0	10.5%	100.0%	100.0%

Портфель ІСІ, крім венчурних, у 2020 році збільшився на 30.2% (після -18.4% у 2019-му), а тільки за 4-й квартал – на 27.9%. Цьому сприяла позитивна динаміка фондового ринку у цей час, підвищені ставки за ОВДП і притік капіталу до фондів (зокрема, й відкритих). На кінець грудня цей портфель коштував **2 325 млн грн** (табл. 8).

Акції зберегли за собою першу позицію, але важили вже менше половини зведеного портфеля

невенчурних ІСІ на кінець 2020 року: їхня частка зменшилася з 55.7% на початку року й 56.8% у вересні до 45.3% у грудні.

Укотре різко змінюючи тренд, сукупні інвестиції цих ІСІ в ОВДП у 2020 році значно збільшилися (+73.9% за 4-й квартал і +92.0% за весь рік, після -30.8% у 2019-му) і на кінець грудня вийшли на другу позицію: їхня вага піднялася з 19.0% на початку року та з 20.6% у вересні до 28.0% у грудні.

¹¹ До «інших» активів належать корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах, а також дебіторська заборгованість, у тому числі

позики компаніям, у яких ІСІ володіють часткою в капіталі (для венчурних фондів).

Корпоративні облигації, пакет яких у цих фондах зріс на 70.5% за квартал і на 47.5% за весь 2020 рік (після +30% за 2019-й), збільшили свою вагу у

фондовому портфелі з 21.1% на початку року і 17.9% у вересні до 23.9% у грудні.

Таблиця 8. Портфель цінних паперів та деривативів ІСІ, крім венчурних, станом на 31.12.2020 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн грн		Зміна за 2020 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2019	31.12.2020	млн грн	%	31.12.2019	31.12.2020
Акції	994.2	1 054.0	59.8	6.0%	55.7%	45.3%
Облігації підприємств	376.3	651.2	274.9	73.1%	21.1%	28.0%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	339.1	555.0	215.8	63.6%	19.0%	23.9%
Облігації місцевих позик	11.6	32.4	20.8	179.4%	0.6%	1.4%
Векселі	63.9	18.2	-45.7	-71.5%	3.6%	0.8%
Інші ЦП та деривативи	0.0	13.8	13.8	137844.1%	0.0%	0.6%
Всього	1 785.1	2 324.6	539.4	30.2%	100.0%	100.0%

Диверсифіковані ІСІ у 4-му кварталі 2020 року зазнали скорочення свого зведеного портфеля цінних паперів – на 4.6%, але за весь рік він збільшився на 1.0% (після -10.6% у 2019-му). Станом на 31.12.2020 цей портфель коштував **67.5 млн грн** (табл. 9).

Річне зростання було пов'язане зі вкладеннями в акції (+4.4%) й облигації підприємств (+341.6%), у той час як сукупні інвестиції у державні й муніципальні папери таких фондів за 2020 рік зменшилися. У кварталному скороченні портфеля

головну роль відіграли саме ці інструменти: пакет ОВДП зменшився на 12.9%, а облигації місцевих позик – на 89.1%. При цьому частка перших зменшилася з 37.1% на початку року та 37.8% у вересні до 34.5% у грудні 2020 року; другі втратили вагу за квартал і за весь рік із 2.2% до 0.2%.

Частка ж акцій у фондовому портфелі диверсифікованих ІСІ у 4-му кварталі й за весь 2020 рік зросла: із 59.9% на початку січня та 56.4% у вересні до 61.9% у грудні.

Таблиця 9. Портфель цінних паперів та деривативів диверсифікованих ІСІ, станом на 31.12.2020 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, млн грн		Зміна за 2020 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2019	31.12.2020	млн грн	%	31.12.2019	31.12.2020
Акції	40.1	41.8	1.8	4.4%	59.9%	61.9%
Облігації державні (у т.ч. ОВДП)	24.8	23.3	-1.5	-5.9%	37.1%	34.5%
Облігації місцевих позик	1.5	2.2	0.7	-	2.2%	3.3%
Облігації підприємств	0.5	0.2	-0.3	-67.3%	0.8%	0.2%
Всього	66.8	67.5	0.7	1.0%	100.0%	100.0%

2.7. Доходність ІСІ та інших напрямків інвестування

У 2020 році результати діяльності ІСІ поліпшилися і були позитивними у більшості секторів за типами фондів і за класами активів, зокрема майже в усіх секторах із публічним розміщенням, що інвестували вагому частку активів у цінні папери. Одним із чинників цього було зростання фондового ринку України за цей період – головню за рахунок стрімкої динаміки у листопаді-грудні. Ключовий індикатор місцевого ринку – індекс українських акцій

УБ –, попри провал у березні-квітні через розгортання коронакризи, за весь 2020 рік додав 6.5%, частково відновивши втрачені у 2019 році 10.9%.

Найбільший дохід серед усіх основних напрямків інвестування для роздрібних інвесторів у 2020 році принесли банківські строкові (річні) депозити у євро, які за рахунок девальвації гривні до нього додали 35.4% (після -15.3% за 2019-й), хоча

ставки за ними були одними з найнижчих для валютних вкладів на початку року¹² (рис. 17).

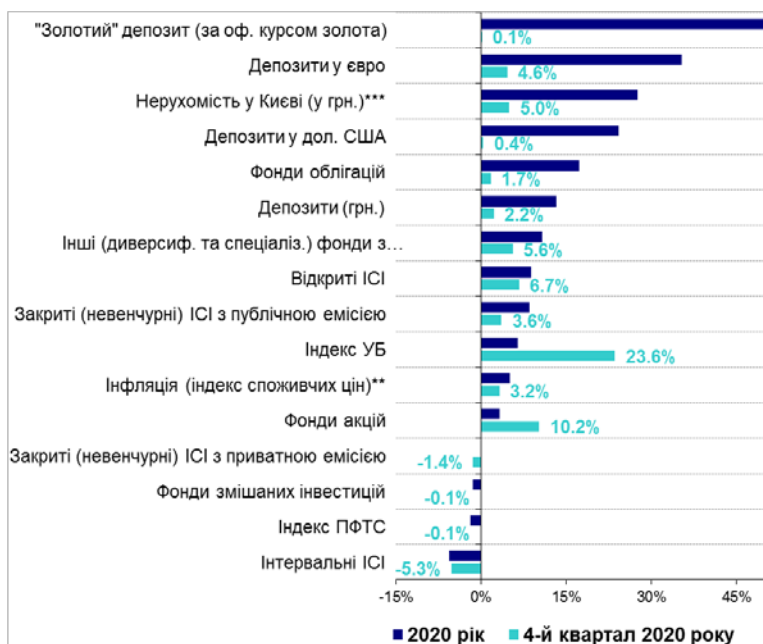

Рис. 17. Доходність ІСІ, депозитів, індексів акцій та рівень інфляції у 4-му кв. 2020 р. та у 2020 році¹³
(ренкінгування за річним показником)

Річні строкові вклади у доларах США також забезпечили двознаковий дохід за 2020 рік: +24.2% (після -11.9% у 2019-му). Гривневі депозити, укладені на початку 2020 року, дали дещо підвищений дохід за рік: +17.5%, після +17.1% у 2019-му. А проте середня їхня доходність впала до кінця року майже удвічі, на тлі обережної та сталого політики НБУ щодо зниження своєї облікової ставки і загалом ставок в економіці.

Депозити у золоті, в умовах «втечі від ризику» упродовж переважної частини 2020 року й на тлі значної доларової емісії задля виконання планів підтримки економіки у США, принесли надзвичайні +51.7% за цей рік, після +5.0% у 2019-му.

Житлова нерухомість у Києві у жовтні-грудні та в цілому в 2020 році, на противагу попередньому року із ревальвацією гривні, здорожчала у гривневому

виразі на 5.0% і на 27.6% відповідно (після -4.1% за 2019 рік).

Лідерами за доходністю серед усіх категорій ІСІ у 2020 році були фонди облігацій, що давали позитивний дохід щокварталу і мали середні +17.3% за весь рік (після +6.1% за 2019-й).

Фонди акцій забезпечили позитивну доходність за 2020 рік тільки завдяки зростанню вартості їхніх паперів у 4-му кварталі, яке компенсувало падіння за попередні три. Середній результат сектору за рік дорівнював +3.2% (після -11.9% за 2019-й).

Серед ІСІ за типами фондів та способами розміщення першими за середнім доходом інвесторів у 2020 році були відкриті ІСІ, що забезпечили +8.8% (після -0.9% за 2019-й).

Лідери попереднього року, закриті фонди з приватним розміщенням (крім венчурних), у 2020-му принесли один із найнижчих середніх результатів: -2.9% (після +6.7%).

У 4-му кварталі 2020 року основний український фондовий індекс злетів на 23.6%, що суттєво посприяло різкому зростанню доходності ІСІ – у 4-х секторах із 8-ми, зокрема, у єдиному фонді акцій та у відкритих фондах. Ще в одному секторі – фондах облігацій – доходність понизилася, але залишилася позитивною за квартал.

Фонд акцій став лідером за доходністю за 4-й квартал серед усіх секторів ІСІ загалом і серед диверсифікованих і спеціалізованих фондів із публічною емісією за класами активів зокрема. Дохід за його сертифікатами зріс до +10.2% (із -0.4% у середньому для трьох таких фондів у 3-му кварталі й -4.7% для 6-ти фондів рік тому). Це було значно менше за приріст індексу УБ, але практично так само вище за результат індексу ПФТС; більш ніж компенсувало інфляцію і було значно вище за доходність усіх інших класів активів і напрямків інвестування за цей період.

Фонди облігацій мали середній показник за 4-й квартал 2020 року +1.7% (після +4.9% у 3-му кварталі та +1.8% рік тому). При цьому обидва таких фонди забезпечили зростання вартості своїх

¹² Для адекватного порівняння доходності різних напрямків інвестування (видів активів) необхідно враховувати ліквідність ІСІ, зокрема, відкритого типу, що дозволяють виходити з інвестицій у будь-який робочий день без втрати доходності, на відміну від строкових банківських вкладів, які, переважно, передбачають перерахунок відсоткового доходу при достроковому поверненні коштів за ставкою вкладів на поточних рахунках (близькою до нуля). Водночас, розрахована доходність ІСІ не враховує можливі комісії та інші витрати при вході/виході до/із фондів. Також не враховується оподаткування інвестиційного прибутку при виході з фонду та оподаткування відсотків за депозитами.

¹³ Доходність ІСІ розрахована за даними звітності за 4-й квартал 2020 року щодо 16-ти відкритих, 15-ти інтервальних, 54-х закритих ІСІ (у т. ч. 28-ми із публічним розміщенням та 26-ти – з приватним) та за даними звітності за попередні періоди – див. Ренкінги: ІСІ за типами фондів та ІСІ (диверсифіковані публічні) – за класами фондів. Інфляція розрахована за даними Державної служби статистики України (до попереднього місяця). Доходність нерухомості у гривні розрахована за даними щодо вартості житлової нерухомості у Києві на порталі «Столичная недвижимость»: <http://100realty.ua>.

сертифікатів та були вигіднішими за депозити у доларах США й золоті, а також ліквіднішими за вклади у євро і у гривні, яким вони поступалися за доходністю.

Серед ІСІ за типами фондів та способами розміщення першими за доходністю у 4-му кварталі, як і у 3-му й за весь 2020 рік у цілому, були **відкриті ІСІ: +6.7%** (після +3.0% у 3-му кварталі та -1.4% рік тому). Показники окремих фондів цього типу варіювалися у межах від -0.5% до +30.0%, діапазон їхніх результатів розширився і ще більше піднявся порівняно з 3-м кварталом. *Із 16-ти фондів у секторі 15 забезпечили зростання вартості своїх сертифікатів за квартал (94%, після 81% у 3-му кварталі).* Один відкритий фонд у 4-му кварталі 2020 року був доходнішим за індекс УБ, 7 – за вкладення в житлову нерухомість у Києві, 8 – щонайменше компенсували інфляцію і були вигіднішими за річні строкові депозити у євро, 10 – за відповідні вклади у гривні, а всі, крім одного, – за депозити у золоті чи

доларах США і мали кращий результат, ніж індекс ПФТС.

Інтервальні фонди у 4-му кварталі мали найнижчу середню доходність на рівні **-5.3%** (після +1.0% у 3-му), хоча без урахування двох крайніх значень фондів, які разом мали близько 2% активів сектору, для решти 98% за активами вона була значно вищою (-0.7%), а для 99.5% – близькою до нуля. Діапазон показників окремих фондів у цьому секторі значно розширився й опустився порівняно з 3-м кварталом: від -76.8% до +6.7%. *Зростання вартості сертифікатів показали 11 із 15-ти таких фондів (73%, після 53% у 3-му кварталі).*

Закриті ІСІ з публічним розміщенням показали у середньому **+3.6%** за 4-й квартал 2020 року (після -1.5% у 3-му). Діапазон показників різних фондів у секторі суттєво піднявся й дещо розширився: від -20.1% до +32.6%. *Із 28-ми цих ІСІ приріст інвестицій забезпечили 15 фондів (54%, після 60% у 3-му кварталі).*

3. Резюме

Галузь управління активами інститутів спільного інвестування в Україні у 2020 році, не зважаючи на спричинену пандемією коронавірусу турбулентність на ринках упродовж значної частини року, зростала, причому 4-й квартал засвідчив прискорення росту до двознакових темпів – як за обсягами активів фондів у різних секторах, так і їхньої доходності в окремих із них. Тривало й кількісне розширення індустрії ІСІ та управління активами інституційних інвесторів загалом.

Ключовими трендами індустрії управління активами в Україні у 4-му кварталі та в цілому за 2020 рік були:

- Збільшення кількості КУА за квартал і за рік;
- Стале протягом останніх років зростання кількості зареєстрованих ІСІ та кількості сформованих ІСІ за рахунок венчурних фондів, зокрема КІФ;
- Подальше прискорення річного росту сукупної вартості активів та ВЧА усіх ІСІ в цілому, при цьому:
- Двознаковий річний і квартальний приріст ВЧА відкритих ІСІ, який більш ніж компенсував втрати за попередній рік – як завдяки рекордному за десятиріччя чистому притоку

капіталу до сектору, так і переважно сприятливій динаміці фондового ринку;

- Збільшення кількості інвесторів в ІСІ – за рахунок відкритих ІСІ й закритих із публічним розміщенням на кварталному проміжку, а на річному – також інтервальних і венчурних ІСІ;
- Подальше і посилене у цьому році нарощення сукупних інвестицій резидентів України в ІСІ – як індивідуальних інвесторів, так і компаній, що збільшили свої кошти у фондах, відповідно, майже на 23 млрд грн і на понад 25 млрд грн – переважно за рахунок вкладень у венчурні фонди, а також в інші ІСІ закритого типу;
- Стала тенденція до зниження ваги компаній-резидентів у ВЧА усіх ІСІ в цілому четвертий рік поспіль через відставання темпів їхніх вкладень від інших категорій інвесторів;
- Скорочення сукупних коштів іноземних інвесторів в ІСІ у 4-му кварталі, але збільшення – в усіх секторах – за 2020 рік;
- Зростання ваги цінних паперів в активах усіх ІСІ в цілому та в кожному секторі за типами фондів зокрема, окрім венчурних, – значною мірою за рахунок нарощення сукупної вартості вкладень

у державні облигації, а в окремих секторах ІСІ – також в акції або в облигації підприємств;

- Підвищення квартальної *доходності* у половині секторів ІСІ за типами фондів та класами активів і позитивні значення середнього доходу у більшості з них як за 4-й квартал, так і за весь 2020 рік; збільшення частки фондів із позитивною доходністю за квартал і за рік, зокрема, серед відкритих ІСІ.

На тлі піднесення на фондовому ринку України в останні місяці 2020 року та позитивної його динаміки за підсумками всього року, портфелі фінансових активів ІСІ дорожчали. При цьому і притік коштів як до фондів, що інвестують переважно в інструменти ринків капіталу, так і у приватні компанії

та проекти, хоч і хвилеподібно, посилювався у цей час. Все це сприяло стрімкому нарощенню активів індустрії. Місцеві індивідуальні та корпоративні інвестори, які утримували близько 80% у чистих активах ІСІ в цілому, зробили такий же внесок у це зростання за рік, причому роль перших ставала все вагомішою.

Загалом, станом на кінець 2020 року ІСІ здійснили інвестиції у капітал українських компаній у різних секторах економіки, надали їм позики або виступили їхніми кредиторами як власники облигацій на загальну суму понад 376 млрд грн, а також були кредиторами уряду України та місцевих рад на загальну суму майже 4 млрд грн і банків – на понад 9 млрд грн.

Додаткова інформація про ІСІ на сайті УАІБ:

- [Ринок у цифрах](#)
- Довідник ІСІ: [Фонди в управлінні](#)